

PRĚKRAČUJEME HRANICE
PRZEKACZAMY GRANICE
2014—2020

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEK

*ÚKOL JE REALIZOVÁN V RÁMCI PROJEKTU S NÁZVEM „Z TROPIKU DO TROPIKU NA CZESKO-POLSKIM POGRANICZU”/
„Z TROPŮ DO TROPŮ V ČESKO-POLSKÉM POMEZÍ” (ČÍSLO PROJEKTU: CZ.11.2.45 / 0.0 / 0.0 / 15_003 / 0000300),
SPOLUFINANCOVANÉHO EVROPSKÝM FONDEM PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ V RÁMCI PROGRAMŮ INTERREG V-A
ČESKÁ REPUBLIKA – POLSKO*

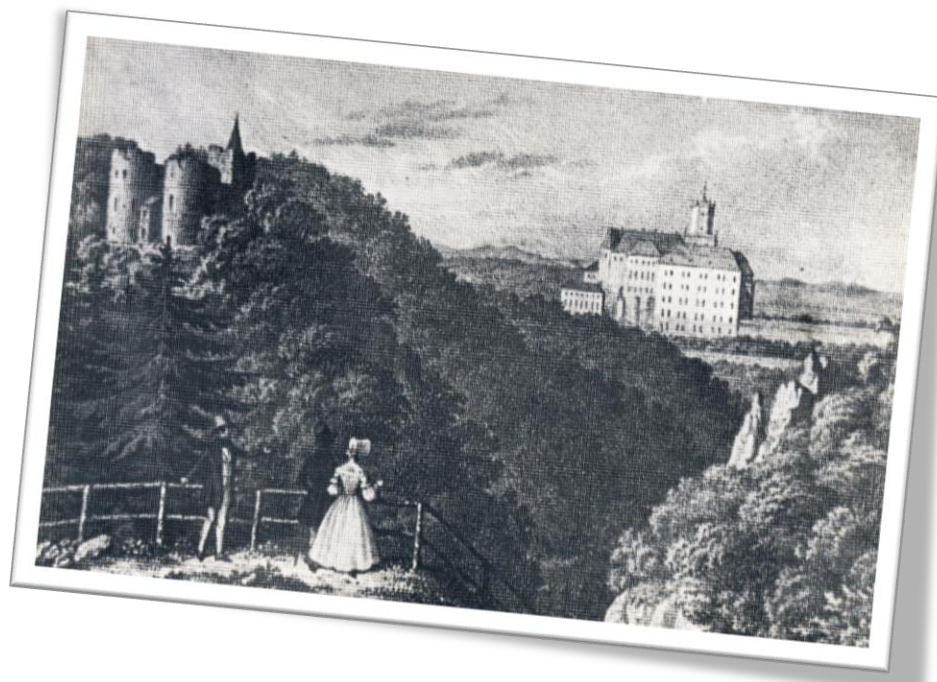

Palmový dům ve Wałbrzychu

KRAJINNÉ PROSTŘEDÍ HRADU KSIĄŻ – ZAHRADY, PARK, PARKOVÉ BUDOVY A PALMOVÝ DŮM

Umístění hradu Książ ze 13. století na skalnatém ostrohu nad říční roklí je jedinečné. Příroda, působení majitelů hradu a čas zde vytvořily nezapomenutelnou krajinu. I přes různé změny architektonického tvaru je hrad Książ příkladem architektonického objektu, který dokonale harmonizuje s okolní přírodou a krajinou. Úchvatné je nejen jeho umístění, ale také jedinečná rozmanitost krajiny a související bohatství fauny a flóry.

První známé kartografické archivy prostředí Książe pocházejí z první poloviny 17. století, kdy tehdejší majitel hradu, Christoph von Hochberg, který chtěl zámek zkrášlit, začal v komplexu zakládat zahrady. K významným změnám došlo v Książi po třicetileté válce, kdy se hrad začal měnit z obranné pevnosti na rodinné sídlo. Další majitel Książe, Hans Heinrich I., získal císařské povolení k částečné likvidaci obranných zdí. Na jižní straně v místě zbořených zdí tak vznikly první renesanční zahrady a z východní strany byly odděleny tzv. zeleninové zahrady. Hradní terasy založené na přelomu století a později zbudované kolem celého hradu zdůraznily

Panoráma hradu Książ a zřícenina starého Książe z vyhlídky

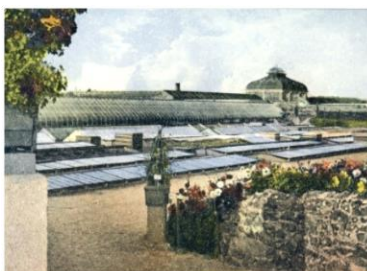
jeho monumentální strukturu a umožnily perspektivně obejmout celé okolí parku.

Zámecké terasy - 20. léta XX. století

Vznik současného parkového komplexu souvisí s nejvýznamnější barokní přestavbou hradu v 18. století v době Konrada Ernsta Maxmiliána. Tehdy byly vytvořeny historické parkové uličky, prvky parkové architektury, dvůr a vstupní nádvoří. Zámek se změnil na barokní palác a získal si pozici jednoho z nejkrásnějších dolnoslezských sídel. Jedním z hlavních prvků hradní architektury bylo tzv. letní sídlo postavené v roce 1734 na Topolové hoře, které představovalo ústřední bod zahrady, ke které vedly radiálně vytyčené lipové třídy. Letní pavilon na konci 19. století změnil svou funkci a byl přestavěn na hrobovou kapli posledních majitelů hradu – rodiny Hochbergů, kteří vládli hradu po více než čtyři století.

Budovy Palmového domu – předválečná pohlednice

Na přelomu 18. a 19. století byl v parku postaven další objekt, důležitý z hlediska své hodnoty pro okolní krajinu, tzv. „Starý hrad“ – jedná se o umělé romantické zříceniny stylizované jako gotická obranná budova. Během tohoto období bylo celé údolí řeky Pełcznica uspořádáno jako romantická pěší cesta s drobnou parkovou architekturou. Tehdy byly postaveny četné mosty, turistické trasy a vyhlídky, odkud bylo možné z různých stran obdivovat krásy parku a hradu. Tato místa byla velkou turistickou atrakcí a rádi je navštěvovali hosté hradu, turisté či pacienti z nedalekého lázeňského městečka Szczawno Zdrój.

K nejzajímavějšímu rozšíření parku došlo v nejlepší období v historii Książa, tj. na přelomu 19. a 20. století. Bezprostřední okolí hradu bylo upraveno podle nových trendů zahradního umění. Byly vytvořeny tarasovité zahrady v italském a francouzském stylu, bohatě zdobené sochařskými prvky a zpestřené fontánami. Za vlády Hanse Heinricha XI. patřili Hochbergové k nejbohatším rodinám v Evropě. Během tohoto období byly na hradě uskutečněny velké investice a na začátku 20. století, již v době majitele Hanse Heinricha XV., začala

druhá velká přestavba hradu. V této době vzniklo eklektické severní a západní křídlo včetně dvou věží, čímž se změnilo uspořádání zámeckých teras. Na místě oranžerie a zahrad z 18. a 19. století byly vytvořeny čtyři úrovně kamenných teras a na západním křídle vznikla další terasa. V tomto období byl také rozšířen komplex jízdáren a amfiteátr – tj. kamenná budova v podobě otevřeného jeviště. V další části parku poblíž Lubiechowa, v bývalém vápencovém výkopu, byla zřízena čajovna, zvaná jezírkem Daisy, a západně od hradu vzniklo letní sídlo ve stylu anglického venkovského domu – „Ma Fantasie“ – oblíbená samota manželky knížete a poslední zámecké paní, vévodkyně Daisy.

Nejdůležitějším objektem parku postaveném v tomto období byl však Palmový dům. Stavba Palmového domu probíhala v letech 1911–1914.

Palmový dům byl darem pro manželku knížete, vévodkyni Daisy, která byla milovnicí krásných květin a unikátních rostlin.

Přístup do hlavní budovy Palmového domu – předválečná pohlednice

Tato investice spotřebovala astronomickou částku 7 milionů zlatých marek. Na ploše 1 900 metrů čtverečních byly postaveny kromě Palmového domu také skleníky, zahrady v japonském stylu, rozárium, ovocná a zeleninová zahrada a prostor pro pěstování keřů. Celý záměr dostal jméno zahradnického centra. Bezprostředně po dokončení stavebních prací bylo do Lubiechowa přivezeno přibližně 80 druhů nových rostlin. Ústřední částí budovy byla budova s délkou 15 metrů, zbudovaná z kovu a skla, do které byly vysazeny datlové palmy. Celek byl potom obklopen jednopatrovými oranžeriami a na střeše Palmového domu byla vytvořena malá vyhlídková galerie poskytující výhled do okolí. Nejneobvyklejším však byl stavební materiál, který byl použit v interiéru Palmového domu. Kníže totiž nechal dovézt sedm vagonů sopečného materiálu ze sicilské sopky Etna. Stavitelé pak sopečný tuf

Palmový dům dnes - hlavní budova

Zaměstnanci hradu před budovou Palmového domu

použili při budování jeskyň, vodopádů a zdí s kapsami prorostliny. Vévodkyně Daisy přivedla do Książa anglické zahradníky a začala měnit vzhled teras a parku obklopujících hrad. Zahrady, dříve udržované ve francouzském stylu, byly nahrazeny anglickými. Objevilo se obrovské množství rododendronů, které Daisy milovala. Palmový dům zajišťoval sazenice keřů a rostlin používaných ke změně výzdoby okolí hradu. Byl to také zdroj čerstvé zeleniny a ovoce pro knížecí kuchyni. Největší pýchou a radostí Daisy bylo ale rozárium. Zde byly pěstovány mimo jiné růže se sněhově bílými lístky s názvem Daisy. Od začátku existence Palmového domu byl objekt přístupný veřejnosti. Vévodkyně byla různě fascinována natolik, že na zámeckých terasách nechala postavit druhé velké rozárium.

Palmový dům – interiér

V současné době roste v Palmovém domě více než 250 druhů rostlin, které představují flóru různých klimatických zón a různých kontinentů. Zvláštní pozornost zde přitahují obří palmy a pestrá sbírka kaktusů.

Investice realizované Hochbergy začátkem 20. století – vč. rozšíření hradu a stavby Palmového domu přivedly rodinu do velkých dluhů. Od roku 1940, kdy nacistické úřady převzaly zámek a jeho okolí, se stav vybavení, výzdoby samotného hradu, vegetace teras a parku včetně Palmového domu začal zhoršovat. Samotný hrad přišel o většinu vybavení a stal se velkým stavenišťem. Książ převzala polovojenská organizace Todt, která pomocí vězňů přivezených z tábora Gross Rosen,

Skleník s kaktusy

zahájila realizaci projektu Riese (tzv. Obr), tj. přestavbu hradu a výstavbu obřích podzemních tunelů pod ním. V 50. a 60. letech se hrad pomalu rozpadal a první velké restaurátorské práce na hradě a v parku začaly až v 70. letech.

Skleník Palmového domu – interiér

Palmový dům se vrátil na hrad v roce 2012, kdy také začali velké renovační práce, včetně těch, které jsou předmětem projektu s názvem „Z tropů do tropů v česko-polském pomezí“ realizovaného v rámci programu Interreg V-A Česká republika – Polsko.